

Constantin PARASCHIVESCU

Un scriitor înzestrat

Un domn din Piatra Neamț, care semnează Ioan P. Lamatic, scrie și publică în intervalul 2002–2009 la edituri și tipografii diferite trei piese de teatru, pe care le trimite distinsei noastre colege de condei Andreea Dumitru, redactor la *Teatrul azi*. Ele ajung sub ochii mei, să le evaluez cumva și, de cum am citit prima, mi-am dat seama că avem de-a face cu un scriitor înzestrat, care cunoaște valoarea cuvântului, știe să contureze personaje și acțiuni, să închege situații caracteristice, are umor și simțul rezonanței dramatice. Cine e domnul Lamatic? Se prezintă singur într-un autointerviu din postfața uneia dintre piese: „Eu sunt din Piatra Neamț, un oraș frumos și curat, pe care îl iubesc mult. În județul Neamț și în Piatra Neamț am fost profesor de biologie și inspector școlar“. Ce e acum? Nu ne spune, dar se pare că nu mai e prin Piatra Neamț, pentru că în scrisoarea adresată Andreei menționează o stradă bucureșteană, tot din lumea teatrului, strada Eufrosina Popescu.

Cele trei piese sunt: **Secretul lui Nostradamus**, publicată în 2002 la „Cartea Românească“, **Ghicitorul de destine**, terminată în iulie 2005 și publicată la Piatra Neamț în 2009, la editura – cred pentru că nu specifică – „Cetatea Doamnei“ și **Viză pentru Canada**, publicată nu știm când la tipografia „Antet XX Press“, Filipeștii de Târg, Prahova. Secretarul literar al T.N.B., Claudiu Cristescu, îl caracterizează astfel: „Dramaturgul Ioan P. Lamatic știe și poate să înlănțuie armonios segmentele unei acțiuni, dezvoltă și transmite cu ușurință, firesc, idei valoroase prin intermediul dialogului – când subtil, când percutant – și al situațiilor semnificativ alese, adesea captivante.“, iar domnul Mircea Ghițulescu îl gratulează cu aceste onorante aprecieri la *Ghicitorul de destine*: „Drama unui singur personaj, Dragoș, inteligent, profund, superficial și tragic precum bufonii lui Shakespeare. Subiectul este foarte generos... ceva trist și autentic, ca în comediiile cu Charlie Chaplin, domină finalul acestei comedii“.

Întâmplător a fost și prima citită de mine. Și dacă n-am sesizat chiar ecouri din Shakespeare și Chaplin, am avut pronunțată filiația Teodor Mazilu, prin savoarea exprimării anacronice, prețioase și ignorante, prin sarcasmul mentalității ridicole afișate cu toată dezinvoltura de ființe superficiale și contradictorii. Din acest punct de vedere, personajul feminin Fița – „ușor sărită de pe fix“, cum o prezintă autorul – e o comoră de haz în replică și gest. „Mă cheamă Trandafirița. Însă multă lume îmi spune Fira, ceea ce mie nu-mi place și prefer să mi se spună Fița, căci Trandafirița vine de la fir de trandafir ș-a fost ide'a tușicăi, care trăiește și e bine sănătoasă, să mă cheme așa“. Primește niște flori aduse de Dragoș – „O, ce frumoase sunt“ și le aruncă imediat undeva. În vorbire suprimă vocale și consoane, stâlcește pronunția – „nu-m' place“, „nu aș fi ac'eptat“, „Îmi daț' vo'e să mă recomand“, „veter'naru“ „Magaz'oner“ –, se exprimă cu nonșalantă ignoranță – „Este felurite feluri de oameni“, „Nu pot să afirm negativ“, „Un barbat e barbat care nu se dă jos din pat dacă n-a bucurat-o pe nevastă-sa sau cine-o fi ea“, „Tușica mea, care m-a crescut și s-a ocupat de educația me' [...] Cân' era tânără de tot, a cunoscut un bă'etan, nu prea arătos și cam ghibirdic“, „Ea cânta în coru' regimentului și toț' erau mulțumiț' de ea. Numai bucătaru șef nu, căci era prea bătrân și nu stătea bine cu organu' auditiv“ etc. O ingenioasă soluție pentru sugestia actului sexual e tangoul pasional între ea și Dragoș, în timpul căruia ies și revin peste câteva clipe, în ritm mai potolit, ea în capot, el într-o bluză de pijama care nu-i pe măsură, pentru că e a „legitimului“ (plecat în deplasare). Cred că e cea mai reușită dintre cele trei, cu puține personaje, dar emblematice pentru originalitatea scriiturii, Dragoș, „șmecheraș dintre creștet până-n tălpi“, definit de autor, amintind de bufonii pomeniți de domnul Ghițulescu, Helga, tânără studiosă, evidențiată la matematică și participantă la olimpiade, amintita Fița și un grup inedit de rapperi, fără legătură directă cu acțiunea, dar cu comentarii incisive la moralitatea actuală, ei înșiși excentrici și consumatori de droguri. „Se trăiește azi având ca deviză/Să rămânem teferi până după criză/Nu mai sunt finanțe, se restrâng bugete/Sărăcia vine și nu pe-ndelete“; sau „Singura salvare cum o spun căpoșii/Să dispară-ndată babele și moșii/Vom avea atunci aerul mai pur/

Și ozon mai proaspăt de jur-împrejur/Sunteți condamnați, a decis ancheta/Nu mai zăboviți! Părăsiți planeta". Și o contribuție a lor neprevăzută la finalul tragic al piesei, când îl încolțesc golănește pe Dragoș, îl lovesc și-l înjunghie.

Celelalte piese au acțiuni extinse și personaje mai multe. *Secretul lui Nostradamus* se petrece înainte de 1989 și punctează stări anormale de trai, cu lipsă de alimente, de căldură, de lumină – „ticăloșii ăștia își bat joc de noi, făcându-ne să trăim ca niște animale” (*Magda*). Aluzii voalate la schimbarea regimului – „Nostradamus spune că astrele nu ne sunt favorabile [...] Ultravioletele însă acționează și chin... chingile se vor rupe. În curând” (*Domnul Badea*) – și concilierea istorică dintre cele două mari puteri – „Se potrivească ceasurile [...] Ceasul lui Roșu Împărat și al lui Verde Împărat, cel de peste mări și țări”. Sunt profilate pe acest fond destinele a trei familii, Dragoș apare aici ca fiu al inginerului Popescu, e prezentă și Fița, unele scene dintre ei le pastșează de-a dreptul pe cele din *Ghicitorul*, nu înțeleg de ce e și aici o fată studioasă, Ileana, elevă, pe care o curtează Dragoș și joacă pentru ea dublă identitate de gemeni, ca în *Ghicitorul* farsa lui cu Orbul pentru Helga. Totodată reproduce teatral un monolog al lui Hamlet, altul al lui Rică Venturiano, ca un veritabil aspirant la Institutul de Teatru. *Viză pentru Canada* se referă la soarta unui institut de cercetare științifică, al cărui director e în funcție din vremea celui alt regim (la vremuri noi, tot noi – nu?), incompetent și arogant, cu veleități de dictator, care se gândește chiar să-l ducă la faliment și să-l transforme într-un centru medical privat de diagnostic și tratament, pentru că „azi, la putere, s-a instalat un erou nou: profitul”. Inițiative politice – „Ai strâns toți gogomanii într-un partid numit atât de frumos «Partidul Onestității și Demnității Cetățenești». Ceea ce nu-i de înțeles este ce legătură ai tu cu onestitatea și demnitatea?” (*Alecu*, lui Tudor, directorul), implicare socială – „Asociația Popular Ecologistă, Bucuria de a Trăi, Azi!” (*Dominic*). Un cercetător serios, Mircea Eșanu, cu ochii mai mult în calculator, un psiholog în persoana frumoasei și ispititoarei Laura Lucescu, care începe o idilă cu Mircea, trimisă aici de cineva misterios căruia îi reproșează la telefonul mobil: „A fost odios să mă trimiți aici... tipul e destul de bine înfipt și pare greu de urnit”. Aluzii la mentalități actuale – „Învingătorii din zilele noastre trec pe sub arcuri de triumf făcute din valută”, „Ministerele sunt conduse de politicieni. Iar ținta lor principală este ciolanul” (*Tudor*). Și tot Tudor, turnând băutură în pahare, Luciei: „Voi încerca să te lămuresc cum pot culorile comuniste să contribuie la formarea capitaliștilor într-o perioadă de tranziție”.

Citiindu-i piesa „de serrar” ce-l evocă în titlu pe Nostradamus, cunoscutul critic Valentin Silvestru o aprecia ca pe o reușită, dar se arăta sceptic în privința reprezentării ei – „Mi-a spus că se va juca, dar drumul va fi lung”, mărturisirea autorului. De la dispariția criticului a trecut aproape un deceniu și jumătate și piesa nu s-a jucat. Nici celelalte. Oare de ce?

Ioan P. Lamatic

VIZĂ
PENTRU
CANADA...

ANET

Ioan P. Lamatic

Surâsul lui Nostradamus

IOAN P. LAMATIC

Ghicitorul de destine

TEATRU

